

Մ Ա Յ Ր Ա Թ Ո Ռ Ո Ւ Մ

ՍԱՀԱԿ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՏՈՆԵՐԸ Ս. ԷԶՄԻԱՆՈՒՄ

այ Եկեղեցին, զատկական տոնից հետո մինչև Հոգեգալստյան առաջին կիրակին, տոնում է հատկապես Տերունական տոներ և այդ ժամանակամիջոցում Սրբոց տոներ չեն հիշատակվում:

Հոգեգալստյան ներկրորդ շաբաթից հետո միայն սկսվում են սրբոց հիշատակների տոները և Հայ Եկեղեցին, բնականաբար, իր հարգանքը, երախտագիտությունն ու նախապատվությունը պիտի տար այն սրբերին, որոնք Հայաստանում եղել են քրիստոնեական հավատի ռահվիրաները:

Քանի որ Հայաստանում քրիստոնեական հավատի առաջին նահատակները եղել են 37 մաքրակենցաղ կույսերը, այդ պատճառով էլ Հայ Եկեղեցին սահմանել է սրբոց տոներն սկսել Հռիփսիմյանց և Գայանյանց կույսերի հիշատակությամբ:

Հայ Եկեղեցին այդ կույսերի համար հորինել է հատուկ շարականներ և սահմանել հանդիսավոր տոնել բոլոր եկեղեցիներում նախատոնակով և հետևյալ օրվա Ս. Պատարագով, հատկապես այդ սրբերի գերեզմանների վրա կառուցած հույակապ վանքերում:

Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը, Խոր-Վիրապից ելնելով, Տրդատ Թագավորի ձեռքով նահատակված և ինն օր անթաղ մնացած մարմինները հողին է հանձնում և Ս. Հռիփսիմի և 32 կույսերի նահատակված տեղում մատուռ կառուցում 301 թվին:

618 թվին, Կոմիտաս կաթողիկոսը մատուռը քանդելով, փառահեղ եկեղեցի է կառուցում, որը հետագայում կաթողիկոսները վերանորոգում են և վանքի վերածում: Այսօր այդ

վանքը հայ հնագույն կոթողների մեջ իր ինքնուրույն տեղն ունի և հայկական ճարտարապետության գերազանց գործերից մեկն է:

Ս. Հռիփսիմի տոնի հետեվյալ օրը տոնվում է Ս. Գայանեի և իր երկու ընկերուհիների տոնը Գայանեի վանքում, որոնց գերեզմանների վրա դարձյալ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի ջանքերով մատուռ էր կառուցված 301 թվին: 630 թվին Նզր կաթողիկոսը, քանդելով այդ մատուռը, նոր եկեղեցի է շինում հրաշալի կաթողիկոսով: Սա ևս ժամանակին ավերվում է և Փիլիպպոս կաթողիկոսը այն նորոգում է 1652 թվին:

Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը կառուցում է նաև մի վկայարան այն հնձանում, որտեղ ապրում էր Հռիփսիմ կույսը իր ընկերուհիներով: Ներկա եկեղեցին կառուցել է Նահապետ կաթողիկոսը 1694 թվին և կոչվում է Շողակաթի վանք: Ըստ ավանդության, այստեղ նահատակվել է մի մենավոր կույս, որը հիվանդության պատճառով չի կարողացել փախչել:

Ահա այս խնկելի առաջին նահատակների տոներն էին, որ փառավոր հանդիսավորությամբ տոնվեցին հունիսի 5-ին, 6-ին և 8-ին Մայր Աթոռի ամբողջ միաբանության, Հոգևոր Զեմարանի սաների և հավատացյալ հայ ժողովրդի մասնակցությամբ:

Այս տոների հետ, Հայ Եկեղեցին, անշուշտ, չէր կարող մոռանալ այդ մաքրակենցաղ անմեղ սրբերի մարմինները հավաքող, հողին հանձնող և նրանց գերեզմանների վրա մատուռ կառուցող այն մեծ հովվապետի հիշատակը, որը Խոր-Վիրապից ելնելով, առաջին սուրբ պարտականությունը համարեց անմեղ նահատակներին անմահացնել:

Դա Սուրբ Գրիգորն էր, ազգիս Լուսավորի-

չը, որի խոր-Վիրապից ելնելու տոնի հիշատակը Հայ Եկեղեցին որոշել է կատարել կույսերի տոններից անմիջապես հետո:

Հունիսի 9-ին, Միածնաէջ Մայր Տաճարում Ս. պատարագ մատուցվեց ազգիս ծերունազարդ Վեհափառ Կաթողիկոսի ներկայությամբ, որտեղ Գեր. Տ. Ռուբեն արքեպիսկոպոսը, իր ընտանուր հետտորական խոսքերով, դրվատեց Ս. Գրիգոր Լուսավորչի դերը Հայ Եկեղեցու, ինչպես և հայ ազգի գոյության և զարգացման ասպարեզում:

Մի՞թե կարելի էր մոռացության տալ և այն ճնաշխարհիկ կոթողի տոնը, որը Միածին որդու ցուցմունքով, համաձայն տեալյան, հիմնարկել էր Ս. Գրիգոր Լուսավորչի 301 թվին և ավարտել 303 թվին:

Հունիսի 10-ին կատարվեց նաև Ս. Էջմիածնի տոնը:

Ս. Էջմիածին: Ո՛հ, որքա՛ն քաղցր է հընչում այդ անունը ամեն մի հայ մարդու բերանում: Ինչպիսի՜ երախտագիտություններ է տոնում հայ հավատացյալը բուն Հայրենիքում և ինչպիսի՜ անձկություններ է հիշում ու մորմոքվում հայ տարագրի սիրտը օտար երկրում, օտար երկնակամարի տակ և օտար ազգերի մեջ:

Հայ ժողովուրդը, որ իր գոյության ընթացքում ունեցել է ուրախ և տխուր շրջաններ, միշտ Էջմիածինն է հիշել: Էջմիածինն է հիշել հայը իր ամբողջ տարագրության ընթացքում: Էջմիածինն է, որ հիշեցրել է հային իր Հայրենիքը, իր ծագումը: Էջմիածինն է պարտական հայ ազգը, որ այսօր պահպանել է իր լեզուն՝ շնորհիվ Մեսրոպների, Խորենացիների և Նարեկացիների: Էջմիածնի կարոտն է, որ քաջում է ամեն մի հայ՝ Հայրենիքից դուրս: Էջմիածնից դուրս ելած հայրապետական նվիրակներն են եղել, որ ի մի են ձուլվել հայ ժողովրդի սրտերը և կապել նրան Մայր Հայրենիքի հետ:

Էջմիածնի միաբաններն են եղել, որ հայ ժողովրդի գոյությանը, հայրենիքին և կրոնին վտանգ սպառնալիս, սուրբ ու խալը ձեռքին, ազգի լավագույն գավակների հետ արյուն են թափել՝ հանում Հայրենիքի ու հավատի:

Էջմիածինն է եղել այն օրորոցը, որ Մասիսի ստորոտում իր քաղցր մեղեդիներն է երգել ամեն մի հայ մարդու ականջին և հիշեցրել իր փառավոր անցյալը:

Էջմիածինն է եղել, որ լեզու է տվել մեր բանաստեղծներին ու գրականներին, որոնք Էջմիածնի գովքն են երգել ու մեծագործ հայրապետներին մեծարել:

Հավատացյալ հայը սիրել և սիրում է Էջմիածինը:

Եթե օտարազգին Հայաստան է գալիս ուսումնասիրության, նա պարտք է համարում անպայման Էջմիածին այցելել: Այդ օտարազգիները իրենց բազմահատոր գործերում Էջմիածինն են դրվատել, ուրեմն՝ ո՛րքան ավելի պիտի սիրեն ու պաշտեն հայը իր սրբություն սրբոցը, որ 1600 տարվա ծանրություն է կրում վրան:

Ահա այդ սրբավայրի տոնն էր, որ կատարվում էր հունիսի 10-ին: Պատարագին էր Գեր. Տ. Ռուբեն արքեպիսկոպոսը: Երգում էր Հովհան Ծեմարանի խումբը: Ներկա էին Վեհափառ Կաթողիկոսը, միաբանությունը, հոծ բազմություն, թե՛ ընկիներից և թե՛ եկվորներից: Տաճարի բակը լցված էր ուխտավորների ավտոմեքենաներով:

Ս. Պատարագի ժամանակ բացվում է թանգարանը: Ժողովուրդը խմբվում է և լցվում թանգարանը, որպեսզի իր աչքով տեսնի այն բոլոր սրբություններն ու հնությունները, որ դարերի ընթացքում պահել-պահպանել է Սուրբ Էջմիածինը:

«Հայր մեր»ից առաջ պատարագի Գեր. Տ. Ռուբեն արքեպիսկոպոսը իր քարոզում վեր է հանում Ս. Էջմիածնի կատարած դերը հայ ազգի պատմական անցյալում և ներկայում:

Ս. Պատարագից հետո կատարվում է մաղթանք Գեորգ Զ.ի հանդիսավորությամբ՝ Ս. Էջմիածնի և Հայոց հայրապետության հարատևության համար:

«Էջ միածինն ի հօրե՛» շարականի հետ ղողանջում են Մայր Տաճարի զանգերը և ուրախությամբ լցնում հավատացյալների սրտերը:

Մաղթանքը վերջանում է:

Վեհափառ Հայրապետից վերցվում է խաչը, գավազանն ու շուրջառը: Վեհին մատուցվում է ոսկեպուրակ «ասա» կոչված գավազանը, որից հետո միաբանությունը նրան առաջնորդում է դեպի Վեհարան:

Հավատացյալները իրար հրելով մոտենում են Վեհափառ Հայրապետի Ս. Աջը համբուրելու: Թափորը հազիվ հազ հասնում է մինչև Վեհարանի դարպասը: Դարպասի մոտ Վեհին մատուցվում է գահարազարդ խաչը և նա պահպանելով օրհնում է ժողովուրդին:

Մինչև ուշ երեկո ժողովուրդը խմբված էր Մայր Տաճարի գավթում և ապա ցրվում է, իր հետ տանելով հոգեկան քաղցր ապրումների լավագույն հիշողությունները Մայր Աթոռից:

«Տե՛ր, անսասան պահիր միշտ, քո իսկ հիմնած Մայր Աթոռը»:

